СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Боряна Тодорова Върбанова,

Национален военен университет „Васил Левски“ – град Велико Търново

ОТНОСНО:

Дисертационният труд на **Кристияна Георгиева Иванова** за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** на тема: **„Лидерски потенциал на педагогическите специалисти в професионалните гимназии като центрове за високи постижения”** в професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“.

Авторът на дисертационния труд е докторант на самостоятелна подготовка по докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“ в професионално направление „Администрация и управление“ във ВСУ „Черноризец Храбър“ - град Варна, с научен ръководител проф. д-р Велислава Николаева.

Становището е представено в качеството ми на член на Научното жури, назначено със Заповед № 623 от 01.10.2026 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“, на основание на чл. 4, ал. 2 от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, чл. 2 от Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и научна степен „доктор на науките“ във ВСУ „Черноризец Храбър“ и съгласно решение на Научното жури от първото му заседание.

1. **Кратко представяне на дисертационния труд.**

Представеният дисертационен труд е в общ обем 217 страници. Състои се от списък на таблици, списък на фигури, съкращения, увод, изложение в три глави с по четири параграфа, заключение, приноси, използвана литература, четири приложения и Декларация за оригиналност и отсъствие на конфликт на интереси. В края на всяка от главите са изведени обобщения и изводи.

Към труда са приложени 38 фигури и 11 таблици. Използваната литература включва 122 източника, в т.ч. книги, монографии, статии, нормативни и стратегически документи и електронни ресурси.

Актуалността на темата се определя от ускореното обновяване на професиите и компетентностите, от връзката на професионалното образование с устойчивото развитие, от дигиталната трансформация и изграждането на центрове за високи постижения в професионалните гимназии и цялостната промяна в разбирането за съдържанието на учителската професия

Изследователският проблем произтича от необходимостта да се установи как могат да бъдат идентифицирани, структурирани и развивани ключовите компетенции и лидерският потенциал на педагогическите специалисти – ръководен и изпълнителски състав така, че те да отговарят на съвременните изисквания на професионалното образование и на стратегическите цели на Центровете за високи постижения (ЦВП).

Обект на изследването е лидерският потенциал на педагогическите специалисти в Професионална гимназия по земеделие „Тодор Рачински“ - гр.

Генерал Тошево, област Добрич, като център за високи постижения.

Предмет на изследването са компетенциите, които изграждат лидерския потенциал на педагогическите специалисти и чрез които те се трансформират в активни носители на ново, зелено и устойчиво знание, което претворяват в практически умения (можене) и способности у своите обучаеми.

Целта на дисертационният труд е чрез теоретичен и практико-приложен обзор на специализирана литература и добри практики да се синтезират, систематизират и критично анализират ключови знания, умения и компетенции на педагогическите специалисти и да се разработи и апробира модел за формиране и развитие на лидерският им потенциал.

От поставената цел произтичат следните **изследователски задачи:**

1. Да се проучи специализираната литература относно лидерството и качествата, които формират личността на лидера, съотносими с ролята на учителя в системата на средното образование.
2. Да се изследва средата за развитие на лидерския потенциал на педагогическите специалисти и в още по-голяма конкретика – за тези от тях, които работят в ЦВП.
3. Да се изясни смисъла за съществуването на ЦВППОО като двигател на знанието в триъгълника на знанието.
4. Да се разработи концептуален модел за идентифициране, формиране и устойчиво развитие на лидерския потенциал на педагогическите специалисти, работещи както в системата на професионалното образование, така и в ЦВП.
5. Да се апробира разработеният модел на практика, като се формулират изводи, обобщения и препоръки за неговото внедряване в ЦВП.
6. Да се обоснове потенциалът на разработения модел за внедряване в други образователни институции в системата на средното образование, не само в сегмента на професионалното образование и обучение.

Първите три задачи изграждат теоретичната и контекстуалната основа; четвъртата превръща тази основа в модел; петата проверява модела в конкретна практика; шестата очертава възможностите за пренасянето му, без да прикрива ограниченията на изследването.

Формулирани са две **работни хипотези:**

Подтеза 1: Ако разработеният трикомпонентен модел за развитие на лидерския потенциал бъде приложен чрез целенасочено обучение и подкрепяща организационна среда, педагогическите специалисти ще демонстрират положителна динамика в социално-психологическия, управленския и прагматичния компонент на лидерския потенциал.

Подтеза 2: Практическата приложимост на трикомпонентния модел за формиране и развитие на лидерския потенциал на педагогическите специалисти се проявява чрез разработването и използването на индивидуални планове за развитие и самооценяване, лидерски тип уроци и критерии за проследяване на лидерските умения в реална педагогическа среда.

2. Оценка на постигнатите резултати

Съвременните предизвикателства повишават изискванията към професионалното образование и обучение. Създаването на Центровете за високи постижения е отговор на актуалните проблеми с изграждането на модерна материална база от една страна, а от друга с осигуряването на необходимите педагогически специалисти, способни да инициират промяна, да работят с

партньори и да изграждат култура на постиженията.

В представеният дисертационен труд е показан разработен и експериментално апробиран в практиката концептуален модел за развитие на лидерския потенциал на педагогическите специалисти в Центровете за високи постижения. Проведен е теоретичен и критичен анализ на класическите и съвременните теории на лидерството. Разгледани са възможностите за интеграция на лидерските подходи в системата на училищното образование с цел прилагането на модела за формиране на лидерско мислене и поведение от преподавателите у обучаемите. Проведено е теренно проучване, на чиято база е разработен трикомпонентен модел за развитие на лидерския потенциал, който е интегриран в концептуален модел, включващ два взаимосвързани процеса – обучението на педагогическите специалисти и създаването на организационни условия за развитие на лидерството в Центровете за високи постижения. Авторът изгражда лидерски профил на учителя, лидерски тип урок, индивидуален план за развитие и самооценяване, професионални иновативни мрежи и система от критерии и показатели, въвежда своя дефиниция за ЦВП. Моделът предлага цялостна технология за формиране и практическо проявление на лидерския потенциал.

Предложеният модел е апробиран в Професионална гимназия по земеделие „Тодор Рачински“ - гр. Генерал Тошево като е приложим и в другите създадени Центрове за високи постижения и може да бъде адаптиран за прилагане в професионалните гимназии в системата на средното образование в България.

Резултатите от проведеното изследване показват, че освен носители на знанието, учителите са и лидери. Това предполага те да притежават лидерски умения, с които да създават условия за развитие както на обучаемите, така и на образователната организация, в която преподават. След проведеното обучение се наблюдава положителна динамика във всички компоненти на модела, като най-устойчиви резултати се установяват при формирането на лидерското взаимодействие и постепенното въвеждане на лидерски тип уроци. Получените резултати потвърждават тезата на автора, че лидерският потенциал на педагогическите специалисти в ЦВП подлежи на целенасочено развитие чрез създаване на подходяща организационна среда и чрез специално разработен модел на обучение. По отношение на формулираните подтези резултатите подкрепят допускането за положителна динамика с различна интензивност, и показват практическа използваемост на индивидуалните планове, лидерските тип уроци и системата от критерии.

Постигнатите от докторант Кристияна Иванова резултати очертават перспективи за бъдещи научни изследвания, свързани с проследяване на устойчивостта на постигнатите във времето резултати и разширяване на експерименталното приложение на модела в различни образователни институции извън системата на професионалното образование и обучение.

3. Характер на приносите

Авторът на дисертационния труд разделя приносите от разработката в три групи:

3.1. Научни приноси:

- Обогатено е теоретичното знание с авторова понятийна рамка, която свързва лидерството, учителя-лидер и Центъра за високи постижения чрез социално-психологически, управленски и прагматичен компонент.
- Разработен е трикомпонентен концептуален модел на лидерския потенциал на педагогическите специалисти, който интегрира класически и съвременни лидерски теории със спецификите на професионалното образование и обучение.

3.2. Научно-приложни приноси

• Разработен и апробиран е инструментариум за диагностициране, оценяване и развитие на лидерския потенциал в център за високи постижения.

• Обоснована е връзката между личностното развитие на педагогическия специалист и организационните условия за проявление на лидерството. Показано е, че моделът трябва да съчетава обучение с култура на доверие, участие, партньорство и възможност за практическа инициатива.

3.3. Приложни приноси

• Създаденият Модел за развитие на лидерския потенциал на педагогическите специалисти е апробиран в Център за високи постижения.

• Систематизирани и синтезирани са конкретни мерки и препоръки за създаване на политика за развитие на лидерския потенциал на учителите в Центровете за високи постижения.

• Обоснован е потенциалът за адаптиране на модела към други Центрове за високи постижения, професионални гимназии и училища, като инструментите се съобразят с конкретната организационна и професионална среда.

Приемам така групираните и формулираните приноси. Смятам, че те са лично дело на автора и обогатяват теорията и практиката по отношение на повишаване на лидерския потенциал на педагогическите специалисти работещи в ЦВП и в системата на професионалното образование като цяло.

В представените материали не се установяват данни за плагиатство, а ползваните източници са цитирани коректно спрямо академичните стандарти.

4. Оценка на научните публикации

Кандидатът покрива и дори надвишава минималните национални изисквания (50 точки по група показатели „Г“ при изискуеми 30). Представени са 5 самостоятелни научни публикации (в Годишник на Висше училище по мениджмънт и в сп. „Образователни пътеки“). Липсват съавтори в статиите, което потвърждава водещото лично участие на кандидата в проблематиката. Представените публикации съответстват на темата на дисертационния труд.

5. Критични оценки, забележки и препоръки

Нямам критични бележки към автора.

Препоръчвам на докторант Кристияна Иванова да разшири своята публикационна активност в международни реферирани издания (Scopus/Web of Science).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд ***„Лидерски потенциал на педагогическите специалисти в професионалните гимназии като центрове за високи постижения”*** е завършено научно изследване, съответстващо на изискванията на ЗРАСРБ и Наредба №12 на ВСУ „Черноризец Храбър”.

В качеството си на член на Научното жури давам своята **положителна оценка за присъждане на образователна и научна степен „доктор”** на докторант Кристияна Георгиева Иванова

26.10.2026 г.

Изготвил:……..

доц. д-р Боряна Върбанова